

Segles XVIII i XIX. Vapor i nació

Al segle XVIII comença la revolució industrial
i Catalunya entra en l'edat contemporània.
A partir del 1830 el país inicia la industrialització,
i neix un nou model econòmic al voltant del sector tèxtil.

És una nova etapa de creixement:

- L'agricultura s'especialitza en el conreu de la vinya
- Les comarques litorals produeixen aiguardent
- Apareixen les fàbriques tèxtils de cotó o d'indianes
- S'obre el mercat americà

Les ciutats creixen, i sorgeix una nova societat.
Es construeixen els eixamples per acollir les noves classes socials:
la burgesia industrial i la classe obrera.

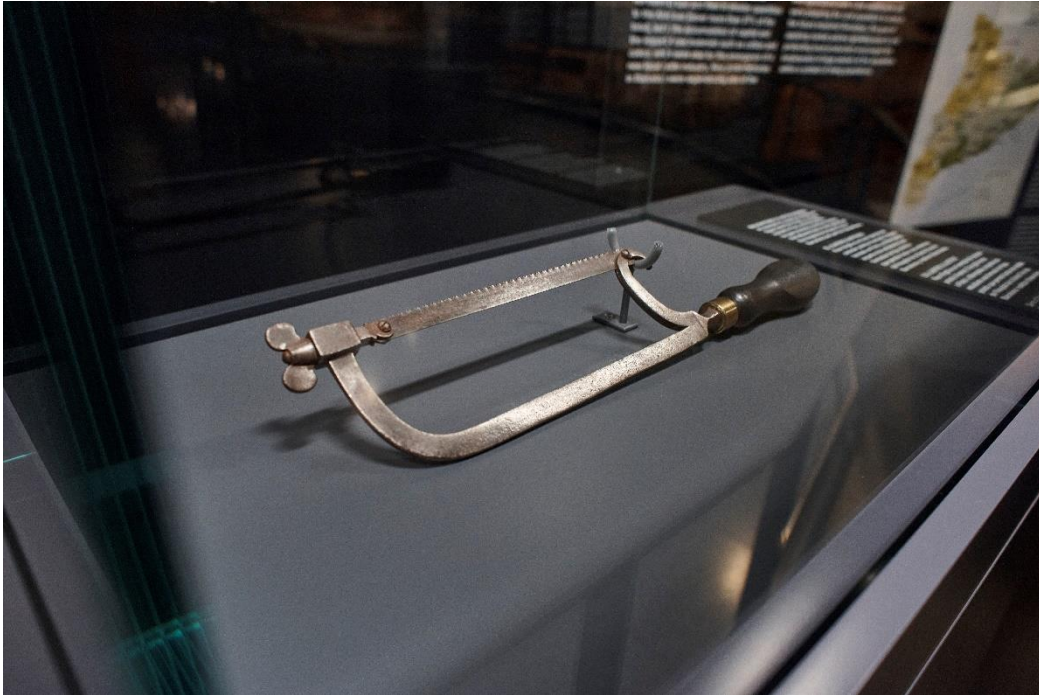
L'estat liberal espanyol es centralitza a Madrid.
Però sorgeixen grups socials contraris

a aquest model polític central.

Per exemple el carlisme, el republicanisme federal i les campanyes proteccionistes.

A Catalunya es reivindica la llengua i la cultura catalanes, amb la Renaixença i el modernisme com a grans moviments artístics.

Àmbit 1: Pervivències i noves idees

El Despotisme il·lustrat

Al segle XVIII les formes de govern en les que el rei té tot el poder, entren en crisi a Europa.

Neix una nova manera d'entendre la societat: la Il·lustració.

És un canvi en la manera de pensar: totes les persones són iguals i poden tenir llibertat. La Il·lustració, per tant, qüestiona si el rei ha de tenir tant de poder.

Les monarquies europees poc a poc inclouen algunes idees de la Il·lustració per no ser enderrocades.

La Monarquia Hispànica va reformar les estructures de l'estat, per intentar fer més eficient la política, el comerç, la indústria i les infraestructures.

Aquest sistema que barreja idees de la Il·lustració i de la Monarquia absoluta s'anomena Despotisme Il·lustrat.

Es basa en una idea: "tot per al poble però sense el poble".

El poder, per tant, continuava en mans del rei.

A Catalunya aquesta manera de governar s'anomena Real Acuerdo, un sistema de govern centralista i dual.

És centralista perquè el rei concentra tot el poder,

i és dual perquè ho fa a través del Capità General i la Real Audiència.

Un dels problemes que tenien era la rivalitat entre les dues institucions a l'hora d'exercir el poder.

Tot i això, des de finals del segle XVIII la societat catalana s'interessa per les idees de la Il·lustració i la modernització.

I ho fa de manera pràctica i útil: es fomenta l'estudi de les ciències experimentals, com la biologia, la física o la química, i la formació dels treballadors.

Un dels impulsors d'aquesta modernització és Antoni de Capmany, representant a Madrid de l'Ajuntament de Barcelona i de la Junta de Comerç del Principat de Catalunya.

1.1 Política

Sota el poder dels Borbons

Fins 1714 el rei ha de pactar amb les Corts catalanes moltes de les lleis.

Després de perdre la Guerra de Successió (1714) i amb l'arribada dels Borbons a la corona espanyola, el rei es converteix en l'únic governant.

El Marqués de la Mina (Jaime Miguel de Guzmán-Dávalos y Spínola)

Neix a Sevilla i entre 1749 i 1767 és capità general de Catalunya. Té un gran poder per la seva proximitat amb la monarquia. El Marqués de la Mina impulsa la construcció de la Barceloneta i controla de forma estricta la política a Catalunya.

1.2 Ideologia

El temps de les Il·lums

El 1758 es crea la Junta de Comerç per impulsar l'activitat comercial i industrial.

Des de la Junta s'impulsa una xarxa de centres per formar els treballadors, difondre els avenços científics i defensar els interessos de la indústria que comença a sorgir.

L'il·lustre il·lustrat

El cirurgià Pere Virgili és un exemple de persona que utilitza els conceptes de la Il·lustració de forma pràctica.

Format a París i Montpel·lier, imparteix classes pràctiques de medicina a l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona.

Així, els seus alumnes podien tractar malalts i realitzar disseccions.

Àmbit 2: La gran transformació. Un profund canvi econòmic

La gran transformació

Al segle XVIII Catalunya s'especialitza en el conreu de la vinya, amb contractes de rabassa morta.

Des del port de Salou s'exporta vi i aiguardent, sobretot cap al nord d'Europa.

Poc després també s'exporta cap a Amèrica però en menor mesura.

Aquestes exportacions van permetre que Catalunya s'enriquís i també van ajudar a importar matèries primeres com el cotó i el lli. Dues circumstàncies (diners i matèries primeres) que ajuden a que aparegui una nova indústria tèxtil local.

A Barcelona comencen a sorgir les primeres fàbriques tèxtils. Aquestes fàbriques es converteixen en l'exemple més important de creació de teixits com indianes i pintados.

Al camp, la indústria rural comença a preparar la població

per a la Revolució industrial, tot i que les feines agrícoles segueixen sent molt importants.

A tot Catalunya augmenta la població, i per tant, creix el número de persones que poden treballar.

Augmenten també les exportacions i cal regular el mercat, per exemple, per protegir la producció local.

2.1 Causes del canvi

Una demografia en creixement

Al segle XVIII la població de Catalunya creix de forma considerable: el 1717 hi viuen 508.000 persones, i el 1787 gairebé 900.000. És a dir, en 50 anys gairebé hi viuen el doble de persones. La majoria ho fa a zones de costa, perquè a partir de 1730 la pirateria deixa de ser un perill i la gent torna a viure en aquestes zones costeres.

L'economia moral

A l'Antic Règim predomina l'economia moral. Es promou el benestar públic en temps de crisi, i la pobresa es considera una responsabilitat de la comunitat. Per exemple, a les institucions de beneficència els reclosos havien de treballar.

La rabassa morta

La rabassa morta és un tipus de contracte entre el propietari d'un terreny de conreu de vinya i una persona que el vol conrear (conreador).

El propietari cedeix una part de terra al conreador a canvi d'un pagament. Sovint, el conreador paga amb una part de la collita del raïm.

El contracte finalitza quan es moren una part (dos terços) dels primers ceps plantats. Això permetia que els conreadors tinguessin un lligam més gran amb la terra.

La rabassa morta és un dels contractes més habituals al segle XVIII.

2.2 El comerç

Vi i aiguardents

L'alambí és l'estri usat per destil·lar el vi i produir aiguardent. Era freqüent trobar-lo en moltes cases de pagès.

Entre 1763 i 1793 augmenta de forma considerable la producció d'aiguardent, sobre tot per exportar-lo fora.

Catalunya produeix la majoria dels destil·lats de la península.

El comerç: un element transformador

Al XVIII Catalunya exportava sobretot vi i l'aiguardent a Europa del nord.

Hi havia zones a Catalunya on no es podia conrear vinya o se'n conreava molt poca. En algunes d'aquestes zones sorgeix el servei de tragina: el transport de mercaderies.

Un exemple important són els traginers de Calaf i Copons.

Real Compañía de Comercio

Catalunya no podia comerciar de forma directa amb Amèrica.
Els ports catalans ho tenien prohibit.

Però l'any 1755 es crea a Barcelona la Real Compañía de Comercio.
És una iniciativa dels comerciants locals
per crear un comerç català amb Amèrica,
tot i que tenia moltes restriccions.

El 1778 Espanya permet el lliure comerç amb Amèrica,
i la companyia catalana desapareix entre 1784 i 1785

2.3 Economia a les ciutats

La ciutat, un laboratori de canvis

Al segle XVIII comença la crisi dels gremis tradicionals.
Els il·lustrats i la nova burgesia creuen que són ineficaços
per augmentar la productivitat.

Així i tot, alguns elements culturals dels gremis i els oficis
continuen dins les fàbriques durant la industrialització.

Espai de vida i espai de treball

En aquest època és normal que l'habitatge i el taller
compartixin el mateix espai. Les dones i els fills dels artesans
coneixien i sovint participen de l'ofici familiar.

En canvi, les fàbriques són espais molts diferents:
estan pensades sobretot per treballar.

Dones i treball

El treball de les dones als gremis és fonamental
però no està reconegut de forma oficial.

Durant les guerres o si el marit mor,
les dones es fan càrrec dels obradors i botigues.

El gremi dels seders, els artesans que treballen la seda,
permet treballar a les dones i les filles
si falten treballadors o aprenents.

2.4 Indianes

Les indianes

Les indianes són teles de cotó estampades.
Serveixen per vestir i com a parament de la llar: cortines, entapissat, roba de llit...

Són molt populars, i per això comencen a aparèixer les primers botigues on es venen indianes importades, i els propietaris de les botigues guanyen molts diners.

En un futur, això permetrà que a Barcelona es creï la majoria de les fàbriques tèxtils més importats del país.

Barcelona, capital de les indianes

La fabricació d'indianes creix molt a Catalunya entre els anys 1730 i 1790.

És un dels creixements més importants d'aquesta indústria a Europa.

Barcelona arriba a ser la ciutat europea amb més fàbriques d'indianes al XVIII, i supera París, Glasgow o Manchester.

2.5 L'espai rural

El domini de la vinya

Al segle XVIII creix el conreu de la vinya a Catalunya, perquè és un conreu que necessita menys adobs, proporciona una collita anual i a Europa es demanda molt de vi i aiguardent.

Però a la vegada apareixen nous conreus al camp de Tarragona com l'ametller i l'avellaner.

Indústria rural dispersa

Molts pagesos catalans, sobretot a les terres altes, complementen el conreu de cereals amb el conreu de cotó.

Neixen les primeres petites i encara inicials indústries que beneficien a les famílies rurals i prepara la mà d'obra per la futura Revolució Industrial del segle XIX.

Pluriactivitat al camp

Durant l'edat moderna algunes regions de Catalunya s'especialitzen en béns i serveis.

A la costa, a la muntanya o a l'interior les famílies rurals sumen d'altres activitats a les seves feines habituals.

Moltes dones es dediquen a aquestes noves activitats, que fan créixer l'economia de les famílies.

Àmbit 3: Societat i vida quotidiana

Els privilegiats i els altres

La crisi de l'Antic Règim fa canviar l'estructura de la societat catalana.

Continua sent una societat molt estamental, dividida en diferents nivells amb més o menys privilegis: nobles, clergues i el més baix i nombrós, el poble.

Però poc a poc el creixement econòmic transforma aquesta estructura i la fa més complexa. Els canvis afecten la vida quotidiana en general: la feina, l'alimentació, les formes d'oci i les relacions entre els sexes.

Les principals activitats d'esbarjo a Catalunya són:

- el teatre
- la música: autors com Haydn tenen un gran èxit
- els balls públics o privats: en especial els de màscares
- les exposicions de productes artesanals, de personatges de cera, d'animals i persones amb trets físics especials

- els titelles
- les ombres xineses
- l'enlairament de globus aerostàtics

Les administracions veuen cert perill en aquestes activitats, i volen controlar l'ordre social i obtenir ingressos mitjançant la venda d'entrades.

3.1 La societat

Les classes benestants

Fins a aquesta època les classes socials més privilegiades eren els nobles, el patriciat urbà i el clergat.

Però comença a consolidar-se la burgesia.
Són famílies enriquides gràcies al comerç i a la indústria.
Tenen diners i ganes de demostrar-ho: viuen amb luxe.
Alguns exemples són els industrials Erasme de Gònima o Joan Bautista Sirés.

Els sectors populars

Les classes socials populars també canvien.

A Barcelona i altres ciutats hi conviuen els artesans dels gremis i el proletariat, un nombrós grup de persones que treballen a les fàbriques d'indianes.

I també les classes més baixes: els pobres, els expòsits, els gitanos i les minories marginades, que lluiten per sobreviure.

La família preindustrial

A les famílies d'artesans i pagesos sovint l'habitatge i el lloc de feina ocupa el mateix espai. Els homes, les dones i també els infants treballen i comparteixen aquesta feina familiar.

Però la família també és un espai per la diversió.
Se celebren casaments, berenars, tertúlies i visites,
i sovint acaben amb cançons
i amb alguna persona tocant un instrument.

La infància a la Catalunya del segle XVIII

La infància es considera una etapa per aprendre a treballar.
I segons el gènere (nen o nena), s'aprenen unes coses o unes altres.

La formació dels nens inclou una cultura mínima,
però les nenes només aprenen feines tèxtils i tasques de cura.
Aquesta formació és imprescindible per trobar feina com a minyones a partir dels 6 o 7 anys.

L'oci entre les classes benestants

Les noves classes benestants busquen activitats d'oci de luxe per semblar-se als nobles.

Apareixen activitats com les tertúlies i cafès.
Però alguns il·lustrats o moralistes critiquen aquestes activitats i les acusen de ser llocs per amagar relacions immorals.

L'oci entre les classes populars

Les classes populars i la menestralia es reunien en les tavernes i en els hostals. Hi jugaven a les cartes, bevien vi i fumaven per distreure's de la feina.

Més tard el cafè es faria molt popular i es crearien locals públics per beure'l.

L'oci al camp

Al camp, sobretot se celebren festes religioses, però sempre hi sol participar tota la comunitat.
Per això de vegades es prohibeixen, per la por dels desordres.
A cada poble destaca la festa major, que inclou algun acte religiós, dinar i balls. Alguns d'aquest balls són molt antics, d'origen medieval.
Per exemple, el ball de l'almorratxa.
Les festes religioses inclouen processons, balls i jocs.
El Roser de Maig d'Esplugues n'és un exemple.

INTERACTIU

Taula d'indianes

Moltes persones comencen a treballar a les primeres fàbriques.
La majoria de treballadors (més de la meitat) són homes, però la resta són nens i dones.
El seu salari serveix per ajudar a pagar el lloguer del petit pis de la família.

Però la feina que hi fan homes i dones era diferent.
Les dones i les nenes tenen feines molt concretes, però, durant algunes èpoques, no tenen feina.

En canvi, els homes eren els fabricants, pintadors o gravadors, i els nens els ajudaven. Per exemple, es dedicaven a estirar les teles sobre les taules d'estampació o a remoure la pintura a les cubetes.

L'alimentació al segle XVIII

La dieta de les persones, allò que podien menjar depenia de la seva classe social, de la seva economia. Els pobres, per exemple, gairebé mai podien menjar carn.

Els aliments més importants eren els cereals, sobre tot el pa, l'arròs i els fideus.

La dieta bàsica de la gent de classe baixa eren verdures i llegums (sobre tot les mongetes), pa i vi.

La gent dels pobles menjava peix en conserva, llegums, verdures, sardines salades i peix sec.

El pa sovint es barrejava amb faves o favons.

A la ciutat, la dieta era més variada.

Prensa de vi

Durant el segle XVIII el conreu de la vinya creix moltíssim.
Per poder conrear més terra, es fan graons a les muntanyes.

Però es continuen utilitzant eines romanes i medievals.
Per exemple, les premses de biga.

També s'utilitza la premsa de llibant: una corda gruixuda d'espart
i dos grans cargols, ajuden a aixafar el raïm.
Són més lleugeres que les premses de biga,
i si cal, es poden portar als centres de verema.

Glossari Lectura fàcil Segle XVIII

La Història de la humanitat es divideix en diferents èpoques (Edats) segons com s'organitza la societat, l'economia i la política. El canvi d'època el marca algun esdeveniment important.

Prehistòria

Edat Antiga

Edat Mitjana

Edat Moderna

Edat Contemporània

En aquesta sala s'explica la història del segle XVIII (1700), que pertany a l'Edat Moderna. Aquesta època comença amb la conquesta d'Amèrica (1492) i acaba amb la Revolució Francesa (1789).

El segle XVIII es caracteritza per aquests conceptes, entre altres:

Antic Règim

És el nom que rep l'organització de la societat, l'economia i la política d'Europa occidental entre els segles XVI i XVIII.

Té tres característiques:

1. **Societat estamental:** La societat es divideix en tres grans estaments (grups de persones): el clergat, la noblesa i el poble. Cada un grup té unes lleis diferents: el clergat i la noblesa tenen més privilegis. Les persones no acostumen a canviar d'estament. És molt difícil néixer a l'estament de poble i arribar a ser noble.

Comença a sorgir un nou grup de persones, el **Patriciat Urbà**: famílies riques però no nobles, que acaben controlant el govern de les ciutats medievals.

2. **L'economia rural:** basada en l'agricultura, la ramaderia i el treball preindustrial o artesanal.
3. **Monarquia absoluta:** el rei té tot el poder.
Quan arriba la **Il·lustració** al segle XVIII,
alguns reis van desenvolupar el **despotisme il·lustrat**.

Despotisme il·lustrat

Una nova manera de governar que neix al segle XVIII.

Alguns reis europeus que governaven amb una **monarquia absoluta** inclouen idees de la Il·lustració a la política:
volen millorar com viu la gent del poble, els seus súbdits,
però sense modificar l'estructura social (els estaments) ni les lleis.

Economia moral

És una manera d'organitzar l'economia.

El seu objectiu és que totes les persones d'una comunitat
(un grup de gent, una zona, un poble, una ciutat...)
tinguin allò necessari per viure.

És a dir, busca el benestar públic, de tothom,
en comptes del benestar individual.

Sobre tot l'utilitzaven els camperols a les zones rurals,
i era molt útil en temps de crisis.

Amb la revolució industrial neix una altra manera d'organitzar l'economia,
el liberalisme: no busca el bé col·lectiu sinó individual.

El preu dels productes el marca l'oferta (quantitat de productes)
i la demanda (quantitat de gent que vol comprar el producte).

Gremi

És un grup de persones que tenen un mateix ofici, per exemple:
fusters, sabaters, argenters, tintorers...
Sovint vivien i tenien el taller tots al mateix carrer.

Van sorgir a l'Edat Mitjana, i permetien controlar com es feia cada ofici,
el preu dels productes, les condicions de treball...

Amb la Revolució industrial i la nova economia,
els gremis van entrar en crisis.

Guerra de Successió

El rei Carles II és el rei d'Espanya, i mor sense tenir fills.
Això provoca un conflicte internacional,
entre diferents reis que volen el tron, el volen succeir:
és la Guerra de Successió (1702 – 1715).

A Europa, es creen dos bàndols:

- els que estan a favor de l'arxiduc Carles d'Àustria (Carles III): com Catalunya.
- els que estan a favor del duc Felip d'Anjou (Felip V): com Castella i França.

Catalunya perd la guerra, amb la derrota i la caiguda de Barcelona
l'11 de setembre de 1714.

Aquesta derrota fa que s'eliminin les constitucions i institucions catalanes
i s'iniciï una duríssima repressió.

Monarquia absoluta o Absolutisme

Una manera de governar on el rei (monarca) té tot el poder
i ho controla tot. Era la forma de govern més habitual a Europa
als segles XVII i XVIII.

La Il·lustració

Al segle XVIII neix una nova manera de pensar
que critica com era la societat de l'època, i vol canviar-la:
aquesta nova manera de pensar es coneix com a Il·lustració.
La Il·lustració defensa la intel·ligència de l'home, la raó,
i no tant la tradició ni la religió: totes les persones són iguals
i poden tenir llibertat. La Il·lustració, per tant, qüestiona
si el rei ha de tenir tant de poder.

Revolució Industrial

Fins a l'Edat Moderna, l'economia consistia en l'agricultura i la ramaderia, era tradicional. A finals del segle XVIII a Anglaterra i Escòcia comencen a aparèixer canvis en la tecnologia, l'economia i la societat: les ciutats creixen i apareixen les primers fàbriques i indústries. Aquests canvis es coneixen com a Revolució Industrial.